

demokratických států jsou politiky tohoto typu prakticky vždy soustředěny na snahu o pozvednutí nejvíce sociálně deprivovaných čtvrtí ve městě. Jaká je v tomto ohledu situace v našem největším městě? Jsou politiky regenerace problémových čtvrtí důležitou agendou pražské lokální politiky? Jakou formu mají a kdo se na jejich realizaci podílí? Na tyto a podobné otázky se soustředil rozsáhlý empirický výzkum, který v roce 2009 provedl tým pracovníků Sociologického ústavu AV ČR [Kostecký, Patočková, Illner 2009]. Výzkum se prostřednictvím studia dat charakterizujících sociálně prostorové nerovnosti, studia dokumentů a interview s aktéry politik souvisejících s regenerací problémových čtvrtí snažil zjistit, jaký je rozsah sociálně-prostorových nerovností v Praze a zda, do jaké míry, případně jak na problém reagují místní politici a další aktéři.

Z výzkumu v podstatě vyplývá, že město Praha žádnou politiku, která byla přímo označena jako „politika regenerace problémových čtvrtí“, nemá. Hlavním důvodem pro absenci takto explicitně formulované politiky je skutečnost, že v Praze objektivně neexistuje žádná městská část, kterou by bylo možno jednoznačně označit za „deprivovanou“, v níž se typicky kombinují všechny typy problémů a působením negativních zpětných vazeb se prohlubují. Jednotlivé politiky regenerace jsou implicitně přítomny v „resortních“ politikách města, ale nejsou součástí nějaké teritoriálně zaměřené politiky města. V praxi je zpravidla odlišována fyzická regenerace zaměřená na zlepšování stavu bytového fondu a infrastruktury a sociální regenerace zaměřená na zlepšení situace některých skupin obyvatel. Politiky regenerace tedy existují, ale jsou souborem vzájemně neprovázaných jednotlivých politik, programů a opatření. Jedním z nejzajímavějších výsledků výzkumu je zjištění, jak podstatně se liší pohledy různých aktérů, kteří se v politikách regenerace angažují. V praxi jde o dvě jen málo propojené sítě. O fyzickou regeneraci se zajímají lokální politici, ale i úředníci, experti, reprezentanti vlastníků domů a stavebních firem. V projektech zaměřených na sociální regeneraci se angažují kromě lokálních politiků (jiných než v předchozím případě) i úředníci, experti a reprezentanti neziskových organizací. Zatímco ohledně realizace fyzické regenerace, v praxi našeho hlavního města soustředěné převážně na projekty regenerace panelových sídlišť, existuje poměrně značná míra konsenzu mezi zúčastněnými, v síti kolem sociální regenerace panuje mezi politickými aktéry a aktéry stojícími mimo přímý vliv politiků relativně menší názorová shoda. Aktéři stojící mimo radnice se domnívají, že politici mají tendenci řešení sociálních problémů podceňovat a nedávají jim takovou prioritu, jakou by si zasloužily. Dle vyjádření mnoha respondentů je to patrné i z

toho, že o politické posty, které mají v agendě sociální záležitosti, je mezi politiky města i městských částí relativně nejmenší zájem. Agendy spojené se sociální regenerací nejsou mezi pravicově zaměřenými politiky, kteří ve městě převážně vládou, příliš populární už jen proto, že jsou spojené s pomocí lidem, kteří nepatří mezi jejich typické voliče. Velká aktivita pravicově zaměřených lokálních politiků v této oblasti může být naopak jejich jádrovými voliči hodnocena negativně jako plýtvání penězi daňových poplatníků. Respondenti stojící mimo vliv radnic také často vyjadřují přesvědčení, že politici mají ve skutečnosti poněkud odlišné cíle, než veřejně deklarují a než ty, které jsou součástí oficiálních dokumentů. Tyto nevyřčené cíle mohou zahrnovat snahu se obyvatel města, kteří jsou nositeli problémů, „zbavit“. Lokální politici proto mohou mít tendenci mlčky tolerovat existenci procesů, které vedou k „vytlačování“ nositelů problémů zcela mimo Prahu. Nikdo z dotazovaných lokálních politiků takový postoj přímo nezastával, při studiu strategických dokumentů si ovšem bylo možné všimnout téměř „oficiálního optimismu“ ohledně budoucího vývoje města a jeho městských částí. Všechny dokumenty implicitně předpokládají, že situace města/městské části/čtvrti se bude zlepšovat, bude docházet k odstraňování existujících problémů a bude se zvyšovat ekonomický a sociální status jeho obyvatel.

Stručně řečeno, Praha v tomto ohledu není příliš připravena na to, že by mohl být vývoj v některých jejích částech přesně opačný. Že se dříve nebo později vytvoří problémové čtvrti obývané převážně lidmi s nízkým sociálním statusem a řadou dalších problémů je přitom víceméně jisté. Ve všech velkých městech vyspělého světa se tak stalo. Není proto důvod se domnívat, že Praha bude v tomto ohledu výjimkou.

Literatura:

Hoffman-Martinot, V., J. Sellers (eds.). 2005. *Metropolitanization and Political Change*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Kostecký T., V. Patočková, M. Illner 2009. *Problémové čtvrti ve městě a politiky k jejich regeneraci - případová studie Prahy*. Sociologické studie/Sociological Studies 09:03. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Park, R. E. 1916. „The City: Suggestions for the Investigation of Human Behavior in an Urban Environment.“ *The American Journal of Sociology* 20: 577–612.

Text vznikl za finanční podpory výzkumného grantu č. IAA700280802 poskytnutého Grantovou agenturou Akademie věd České republiky.

Tomáš Kostelecký

tomas.kostelecky@soc.cas.cz

»

Lokální rozvoj ve venkovských obcích – k lepšímu porozumění používaného pojmu

Klíčová slova: obce, teorie

Slovo „rozvoj“ patří k těm nemnoha sociálně-vědším pojmům, které mají hodnotící charakter. Rozvoj bývá chápán jako změna žádoucím směrem, jako pozitivní vzestup či růst. Nejtypičtěji se pojem rozvoj objevuje v sousloví „ekonomický rozvoj“, a označuje tak změny ekonomického systému, které vedou k větší produktivitě a v důsledku také k růstu blahobytu. Poněkud komplikovanější situace vzniká v okamžiku, kdy hovoříme o lokálním, resp. místním rozvoji. S pouhým odkazem na ekonomický rozvoj určité lokality zde nevystačíme. Problematika lokálního rozvoje je vícerozměrná a často také vnitřně konfliktní. Přitom hraje podstatnou roli v politickém životě a v administrativě na úrovni obcí, krajů, celého státu, ale i EU. Slovní spojení „místní rozvoj“ se objevuje dokonce i v názvu jednoho z českých ministerstev. Proto stojí za to zkusit tento pojem trochu hlouběji analyzovat. Omezíme se při tom na problematiku rozvoje malých venkovských obcí a ponecháme stranou rozvoj měst a jejich zázemí, popř. rozvoj regionální. Některé obecnější úvahy by bylo možné aplikovat na všechny zde zmíněné oblasti, nicméně venkovské obce mají svá specifika a jejich rozvojové cíle a možnosti se od rozvojových cílů a možností měst výrazně odlišují.

V jakém smyslu je tedy možné hovořit o rozvoji venkovských obcí? Hned na počátku úvahy o rozvoji obcí je třeba položit si zcela vážně otázku, jestli pojem „lokální rozvoj“, resp. „místní rozvoj“ má vůbec nějaké opodstatnění. Zcela obecně jsme rozvoj v předchozím odstavci definovali jako pozitivní sociální změnu. Pak je ovšem třeba ptát se, jestli existují ve venkovských obcích možnosti takových změn, které by bylo možné vnímat jako jednoznačně pozitivní, resp. které by byly jako pozitivní vnímány jejich obyvateli. Je stavba obchodního centra pozitivní sociální změnou? Je pozitivní změnou výstavba nových rodinných domů a s ní spojené přistěhovalectví? Je pozitivní změnou

růst cen nemovitostí? Pro koho jsou uvedené změny přínosem a pro koho naopak ztrátou? Podobné otázky problematiku lokálního rozvoje značně komplikují.

O lokálním rozvoji venkovských obcí je možné hovořit v zásadě třemi různými způsoby. První možností, jak lze chápat lokální rozvoj, je zařadit ho do kontextu uvažování o modernizaci společnosti. V tomto smyslu se úspěšně rozvíjejí takové lokality, které dokáží zachytit hlavní celospolečenské modernizační trendy – změny ekonomického systému směrem k postindustrialismu a ekonomice služeb, růst vzdělání, vliv moderní technologie, ale také rostoucí individualizaci nebo pokles neformální sociální kontroly. Lokality, které tyto změny zachycují, můžeme chápat jako rozvinuté, zatímco lokality, v nichž tyto změny probíhají se zpožděním a projevují se jen slabě, můžeme vnímat jako nerozvinuté, periferní, zaostalé. Při aplikaci tohoto pohledu na rozvoj venkovských obcí však narážíme na podstatný problém. Součástí modernizačních trendů jsou také nepochybně trendy urbanizační, resp. suburbanizační. Znamená to, že neúspěšněji se rozvíjejí takové obce, které se postupně mění na město, nebo takové, které stále více získávají charakter městského zázemí, z něž jeho obyvatelé pravidelně vyjíždějí za prací do nedalekého velkého města? Je pravděpodobné, že při důsledném uplatnění tohoto přístupu by snaha o rozvoj venkovských obcí znamenala ztrátu jejich *genia loci*, právě těch charakteristik, kterých si na nich jejich obyvatelé a návštěvníci často nejvíce cení.

Druhou možností, jak porozumět lokálnímu rozvoji, je akceptovat jeho mnohorozměrnost. V podstatě to znamená rezignovat na hledání lokálního rozvoje jako celku a zaměřit se na pozitivní rozvoj různých aspektů fungování obce. Můžeme pak uvažovat o demografickém rozvoji (resp. stagnaci či úpadku), ekonomickém rozvoji, rozvoji lokální občanské společnosti, rozvoji kvality životního prostředí, rozvoji jednotlivých veřejných služeb, rozvoji kvality bydlení, ale také rozvoji pozitivních sousedských vztahů a podobně. Za úspěšně se rozvíjející lokalitu potom označíme takovou obec, ve které dochází k pozitivním změnám ve velkém množství aspektů jejího fungování. Problémem tohoto přístupu je, že nikdy není jednoznačné, které aspekty situace v obcích jsou pro jejich úspěšný rozvoj podstatné a které nikoliv. Jednotlivé dimenze rozvoje navíc často stojí proti sobě – typickým a stokrát omílaným příkladem je obtížná slučitelnost rozvoje kvality životního prostředí a ekonomického rozvoje, resp. rozvoje dopravní sítě. Podobně však proti sobě mohou stát i další rozvojové dimenze. Rozvoj kvality bydlení díky výstavbě nových rodinných domů je často spojen se ztrátou určitých estetických kvalit obce, demografický rozvoj v podobě přistěhovalectví často znamená v očích místních obyvatel ztrátu funkčnosti sousedských vztahů a podobně.

Třetí možnost vymezení lokálního rozvoje je poněkud odlišná. Nezaměřuje se na předem dané oblasti rozvoje, ale vychází z myšlenky, že

má-li být rozvoj lokality skutečně pozitivní změnou pro její obyvatele, musí existovat cíle, které obyvatelé lokality navzájem sdílejí. Místní rozvoj potom znamená hledání těchto sdílených cílů a jejich realizaci. Existence sdílených cílů není zcela samozřejmá, lze však předpokládat, že vedle zcela individuálních cílů, které se u různých obyvatel obce liší, existují díky sdílení podobných životních podmínek rovněž cíle společné. To však neznamená, že jsou vždy uvědomované. Rozvojové aktivity pak zahrnují snahu o nalezení sdílených potřeb, z nichž vyplývají společné cíle a vize, a také práci na jejich postupném dosahování. Tento přístup lze v malých venkovských obcích, jejichž obyvatelé se navzájem znají, aplikovat snáze než ve velkých městech, protože u nich lze spíše předpokládat společné priority.

Lokální rozvoj se tedy jeví být složitým pojmem, který lze vymezit různě. Při analýze rozvinutosti či zaostalosti různých částí území, resp. při zkoumání účinnosti různých rozvojových politik je však třeba vždy uvažovat o tom, s jakou definicí rozvoje autor pracuje, jinak může dojít k závažným nedorozuměním.

Text vznikl v rámci výzkumného projektu 403/09/1779, podpořeného GAČR.

Josef Bernard

Josef.bernard@soc.cas.cz

»

Podívám se na internet, co je nového ve městě

Klíčová slova: město, demokracie

Většina studentů dnes hledá potřebné informace nikoli nad stránkami encyklopedií v knihovnách, ale na internetu. Internet si však našel své uživatele, i když zatím v podstatně menší míře, i mezi těmi, kteří se s ním seznámili až v důchodovém věku. Obecně se internet stává významným zdrojem informací o nejrůznějších otázkách lidského života. Nebude proto příliš překvapivé, že když byli obyvatelé tří menších měst - Českého Krumlova, Blatné a Velkého Meziříčí - dotazováni na důležitost různých zdrojů informací o tom, co se děje v jejich městě, byli mimo jiné dotázáni také na důležitost internetu.

Sociologické šetření o nejrůznějších otázkách týkajících se veřejného života probíhá v těchto třech městech ve dvouletých intervalech již od roku 1992. Dříve než se zaměříme na to, za jak důležitý informační zdroj občané jednotlivých

měst internet považují, pokud jde o získání informací o dění ve městě, podívejme se, kolik respondentů internet vůbec používá.

Na frekvenci používání internetu byli respondenti poprvé dotázáni v roce 2000 [1]. Jako svou odpověď volili jednu z možností „vůbec nebo skoro vůbec ne“, „občas, příležitostně“, „často, pravidelně“. Pokud porovnáme odpovědi respondentů na používání internetu v jednotlivých letech, kdy byla tato otázka položena, tedy v letech 2000, 2002, 2004, 2006 a 2008, uvidíme značný nárůst uživatelů internetu ve všech třech městech. Zatímco v roce 2000 více než tři čtvrtiny respondentů internet nepoužívali vůbec nebo skoro vůbec, do roku 2008 podíl těch, kteří nepoužívají internet, poklesl na zhruba jednu třetinu. Významný je rovněž nárůst těch, kteří internet používají často, pravidelně. V roce 2000 se jejich podíl v jednotlivých městech pohyboval pouze mezi 5 – 7%, v roce 2008 internet používala často, pravidelně téměř polovina respondentů. Významnou roli při používání internetu hraje věk respondentů. Nejčastější překážkou v používání internetu je to, že o jeho využití nemají lidé zájem.

Podívejme se nyní, jak respondenti hodnotili důležitost internetu jako informačního zdroje o dění ve městě [2]. Na výběr měli jednu z následujících odpovědí „zcela nedůležité“, „spíše nedůležité“, „středně důležité“, „značně důležité“ a „velmi důležité“. Pro potřeby naší analýzy jsme odpovědi „zcela nedůležité“, a „spíše nedůležité“ sloučili do jedné kategorie a stejně tak odpovědi „značně důležité“ a „velmi důležité“. K dispozici máme v tomto případě pouze data za rok 2008, takže není možné srovnání situace s předcházejícími lety. Lze však říci, že se internet stává významným zdrojem informací i v případě informací o dění ve městě. Za značně důležitý nebo velmi důležitý zdroj informací ho celkově označilo v Českém Krumlově 46% respondentů, ve Velkém Meziříčí 41% respondentů a v Blatné 32% respondentů. Když se však zaměříme pouze na časté uživatele internetu, podíl těch, kteří internet označili za značně důležitý nebo velmi důležitý zdroj informací o dění ve městě, značně vzroste – v Českém Krumlově na 75%, ve Velkém Meziříčí pak 70% a v Blatné 62% častých uživatelů internetu. Naopak ti, kteří internet nepoužívají, považují internet za nedůležitý informační zdroj o dění ve městě.

Respondenti, kteří internet používají, byli také dotázáni, jak často internet používají k různým účelům [3], přičemž opět volili jednu z možností „vůbec nebo skoro vůbec ne“, „občas, příležitostně“, „často, pravidelně“. Přestože webové stránky, které obsahují informace o městě, ve kterém respondenti bydlí, nepatří k těm stránkám, které by uživatelé navštěvovali nejčastěji, ve všech třech sledovaných městech více než polovina respondentů, kteří používají internet „často“, ho „občas“ používá k prohlížení těchto stránek. „Často“ pak tyto stránky navštěvuje v Českém Krumlově 12%, v Blatné 8% a ve Velkém Meziříčí 24% „častých“ uživatelů internetu. Mezi těmi, kteří internet používají „občas, příležitostně“, pak tyto stránky

navštívila třetina (Blatná) až více než polovina (Velké Meziříčí) respondentů.

Internet však zatím není příliš využíván ke komunikaci s městským úřadem. Podíl těch, kteří internet použili k tomuto účelu, je poměrně nízký i mezi „častými“ uživateli internetu, v jednotlivých městech se pohyboval v intervalu 10 – 17%. Mezi „občasnými“ uživateli internetu byl podíl těch, kteří internet používali ke komunikaci s městským úřadem, zanedbatelný.

Přestože již nyní je internet, zejména jeho častými uživateli, vnímán jako významný informační zdroj o dění ve městě, dá se do budoucna očekávat, že jeho význam obecně ještě poroste a počet jeho uživatelů bude stoupat. Význam internetu a jeho potenciál si uvědomují také ti, kteří chtějí informace rozšířit mezi co nejvíce lidí. Na druhou stranu by se nemělo zapomínat na to, že internet není všemocný a že zde stále, aspoň po nějakou dobu, bude poměrně početná skupina lidí, která internet nepoužívá.

[1] Respondentům byla položena otázka „Jak často v posledním roce sledujete/posloucháte následující televizní a rozhlasové stanice a používáte Internet?“.

[2] Respondenti odpovídali na otázku „Jak jsou pro Vás důležité následující zdroje informací o tom, co se v Blatné, resp. v Českém Krumlově nebo Velkém Meziříčí děje?“. Kromě internetu respondenti hodnotili jak důležitým zdrojem informací o dění ve městě pro ně jsou rodinní příslušníci a příbuzní; známí, přátelé, sousedi, spolupracovníci; schůze; média; členové zastupitelstva města, pracovníci městského úřadu; jiní, dobře informovaní lidé, kterým respondent věří; politické strany či organizace, jejichž je respondent členem; restaurace, kavárny, vinárny; návštěvy kulturních a společenských akcí.

[3] Respondenti odpovídali na otázku „Pokud Internet používáte, jak často ho používáte k následujícím účelům?“

Tento příspěvek vznikl v rámci výzkumného projektu „Partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib“, který je podpořen grantem MŠMT číslo 2D06006.

Věra Patočková

vera.patockova@soc.cas.cz

»

Občané a jejich vliv na veřejné záležitosti

Klíčová slova: město, veřejné mínění, participace

Považují lidé za důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti? A jak hodnotí vliv obyčejných občanů obecně a také svůj vlastní vliv na rozhodování o důležitých otázkách v místě, kde bydlí? Těmto otázkám se bude věnovat následující příspěvek. Konkrétně se zaměříme na tři města Český Krumlov, Blatnou a Velké Meziříčí a využijeme dat z šetření, které zde proběhlo v roce 2008.

Jedna z otázek, které byly respondentům v tomto šetření položeny, zjišťovala důležitost řady věcí v životě respondentů, mimo jiné respondenti odpovídali na otázku, jak je pro ně v jejich životě důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti [1]. Respondenti vybírali z následujících možností odpovědi: „určitě ne“, „spíše ne“, „spíše ano“, „rozhodně ano“. Pro potřeby naší analýzy byly odpovědi „určitě ne“ a „spíše ne“ sloučeny do jedné kategorie a stejně tak odpovědi „spíše ano“ a „rozhodně ano“.

Ve všech třech městech se podíl těch, kteří nepovažovali za důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti, pohyboval okolo 60% respondentů. Za důležité je považovalo pouze 36 až 40 % respondentů. Důležitou roli hrálo v tomto případě vzdělání respondenta. Respondenti, kteří dosáhli vyššího odborného nebo vysokoškolského vzdělání, volili častěji souhlasnou odpověď. Podíl respondentů s vyšším nebo vysokoškolským vzděláním, pro které bylo důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti, se ve Velkém Meziříčí a v Blatné pohyboval okolo 50%, v Českém Krumlově podíl těchto respondentů překročil 60%.

Zjištění, že 60% respondentů nepovažovalo za důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti, koresponduje s odpověďmi respondentů na otázku, která se týkala toho, jaký vliv mají obyčejní občané na rozhodování o důležitých otázkách ve městě, ve kterém respondent bydlí [2]. Svou odpověď volili respondenti na škále „žádný vliv“, „malý vliv“, „střední vliv“, „značný vliv“, „rozhodující vliv“. Obyčejní občané totiž podle názoru respondentů vliv příliš nemají. Ve všech třech městech zhruba čtvrtina respondentů vyjádřila názor, že obyčejní občané nemají žádný vliv, další polovina respondentů označila vliv obyčejných občanů za malý. Za žádný nebo malý tak označilo vliv obyčejných občanů na rozhodování o důležitých otázkách v jejich městě 73% respondentů v Blatné, 80% respondentů v Českém Krumlově a 78% respondentů ve Velkém Meziříčí.

Ještě hůře hodnocení dopadlo, když respondenti hodnotili, jaký vliv na rozhodování o důležitých otázkách v jejich městě mají oni sami [3]. V tomto případě výrazně stoupl počet těch, kteří volili možnost „žádný“. Ve Velkém Meziříčí jejich počet vystoupal na 70% respondentů, v ostatních dvou městech překročil 75%

respondentů. Navíc dalších 19 - 25% hodnotilo tento vliv jako malý.

Vrátíme-li se k otázkám v úvodu, v našem šetření většina respondentů (okolo 60%) nepovažovala za důležité mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti. Zároveň respondenti níže (jako malý nebo žádný) hodnotili vliv obyčejných občanů na rozhodování o důležitých otázkách v jejich městě a ještě hůře hodnotili svůj vlastní vliv na tato rozhodování. Okolo tří čtvrtin respondentů nemá, podle svého názoru, na rozhodování o důležitých otázkách ve městě, kde žije, žádný vliv.

Zůstává však otázkou, zda respondenti, kteří jsou toho názoru, že nemají žádný vliv na veřejné rozhodování, tak činí na základě nějaké konkrétní zkušenosti či se pouze domnívají, že ani nemá cenu se pokoušet o participaci na veřejných záležitostech. Nicméně možnost ovlivnit, aspoň zprostředkovaně, rozhodování o důležitých otázkách v jejich městě mají občané přinejmenším jednou za čtyři roky při obecních volbách. Ze všech sledovaných institucí a lidí, jejichž vliv na rozhodování o důležitých otázkách ve městě respondenti hodnotili, to totiž bylo právě zastupitelstvo města, rada města a starosta, kdo má na rozhodování o důležitých otázkách v jejich městě podle názoru respondentů největší vliv.

[1] Respondentům byla položena otázka: „Jsou pro Vás ve Vašem životě důležité následující věci? - Mít možnost ovlivňovat veřejné záležitosti.“

[2] Respondenti odpovídali na otázku „Jaký vliv na rozhodování o důležitých otázkách mají v Blatné, resp. Českém Krumlově nebo Velkém Meziříčí následující instituce a lidé?“. Postupně vyjadřovali k tomu, jaký mají podle jejich názoru na rozhodování o důležitých otázkách ve městě vliv obyčejní občané; různé mafie; místní tisk; bývalí funkcionáři (staré struktury); pracovníci městského úřadu včetně tajemníka; starosta; městská rada; městské zastupitelstvo; politické strany; různé spolky, organizace a občanské iniciativy; církve, soukromí podnikatelé; místní velké podniky.

[3] Respondentům byla položena otázka „Jaký máte Vy osobně v Blatné, resp. Českém Krumlově nebo Velkém Meziříčí vliv na rozhodování o důležitých otázkách?“.

Tento příspěvek vznikl v rámci výzkumného projektu „Partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib“, který je podpořen grantem MŠMT číslo 2D06006.

Věra Patočková

vera.patockova@soc.cas.cz

»

Subjektivní vnímání českého pohraničí

Klíčová slova: pohraničí, veřejné mínění, regiony

Jak je vnímáno prostorové vymezení českého pohraničí samotnými jeho obyvateli, shoduje se s obecně využívanými definicemi pohraničí? To je základní otázka, na kterou se tento příspěvek pokusí odpovědět [1]. Oblast českého pohraničí může být vymezována souborem všech příhraničních okresů (Jeřábek 1999) či obvodů obcí s pověřených obecním úřadem (Vaishar, Zapletalová, Dvořák 2008). Pohraniční území může být však vymezeno také prostřednictvím společných historických a vývojových znaků, například to mohou být oblasti odtržené na počátku druhé světové války ve prospěch Německa a Polska (Čermák 2008).

Další možností vymezení pohraničí je pak subjektivní vnímání lidí. Toto určení jsme provedli prozaicky na základě otázky, zda respondent bydlí v pohraničí či vnitrozemí [2]. Jednalo se tedy o deklaratorní sebezařazení respondenta. Celkem se k životu v pohraničí přihlásilo 268 z 1027 respondentů. Tato subjektivní proměnná je jistě stejně důležitá jako každé jiné "objektivní" vymezení obyvatel příhraničních území, určených podle snadno měřitelných kritérií, např. podle vzdálenosti od hranice. Snoubí se v ní totiž s největší pravděpodobností, na základě osobní zkušenosti respondenta, nejen celá řada proměnných, které jsme schopni měřit [3] a jež nám pomáhají vymezit příhraniční území, ale také taková, která schopni měřit nejsme či jen velmi obtížně [4].

Pro kontrolu jsme v souboru vytvořili ještě další, „objektivní“ proměnné, které nám umožňují do jisté míry ověřit sebezařazení respondentů podle reálné situace. Pro potřebu našich analýz jsme se při tvorbě těchto proměnných inspirovali u Vaishara, Zapletalové a Dvořáka (2008) a Jeřábka (1999). Vaishar, Zapletalová a Dvořák ve svém článku vymezují jakožto pohraniční oblasti území, která spadají do obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem (POU), u nichž alespoň část hranice obvodu se překrývá se státní hranicí. Celkem se jedná o 110 obvodů POU z celkového počtu 393. Naproti tomu Jeřábek (1999) definoval pohraničí pro potřeby svého výzkumu jakožto soubor příhraničních okresů, kterých je 35 (celkový počet okresů je 77). Pohraniční území je tak v jeho vymezení podstatně větší.

V pohraničních obvodech POU bylo dotázáno během výzkumu pouze 160 respondentů, situace se změnila, když jsme v dalším kroku rozšířili toto vymezení na příhraniční okresy. V tomto vymezení dosahoval počet respondentů žijících v pohraničí 358, tedy asi 35% celého výběrového souboru [5].

Z 1026 respondentů, kteří vstoupili do analýzy, se shodně podle obou sledovaných kritérií, sebezařazení i příslušnost k obvodu POU, zařadilo 784 (tj. 76%) respondentů. Ze zbylých 242 respondentů se 34 nepodařilo zařadit podle

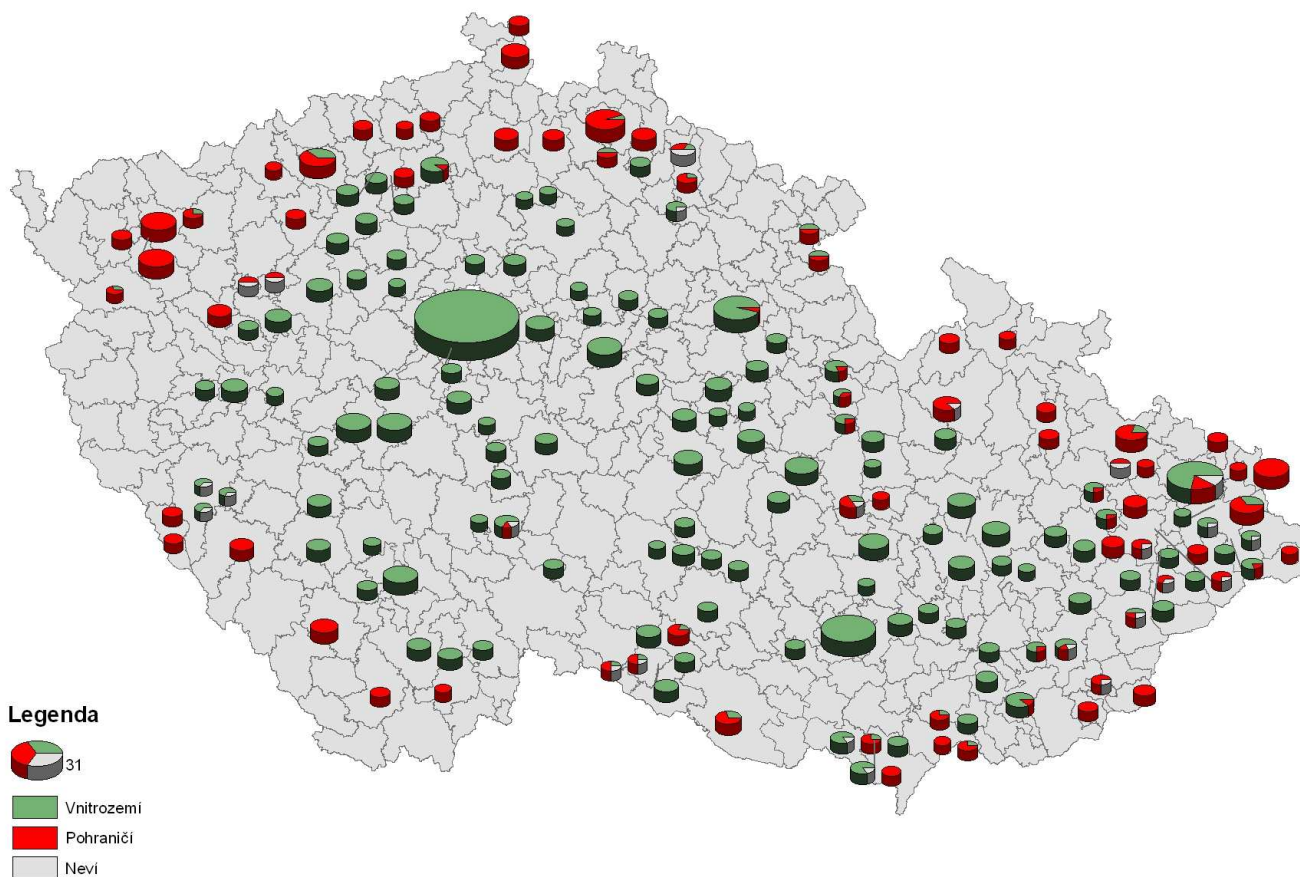
jednoho či druhého kritéria. Dalších 169 respondentů, ač se sami zařadili do pohraničí, tak nežili v příhraniční POU a konečně 39 respondentů naopak v příhraniční POU žilo, avšak sami se nepovažovali za obyvatele pohraničí.

Při porovnání sebezařazení respondentů se zařazením podle polohy okresů se shodně podle obou kritérií zařadilo 825 (tj. 80%) respondentů [6]. Respondentů, kteří ač se zařadili do pohraničí a přitom nežili v příhraničním okrese, již nebylo 102, ale pouhých 53. Je to logické, neboť přechodem z pohraničních POU na okresy se podstatně rozšířilo území pohraničí. Naproti tomu 114 respondentů naopak v příhraničním okrese žilo (oproti 39 u POU), ačkoliv se sami nepovažovali za obyvatele pohraničí. Ani to není žádné překvapení, pokud si uvědomíme, že

mnohé okresy, které jsou řazeny mezi příhraniční zasahují také poměrně daleko do vnitrozemí.

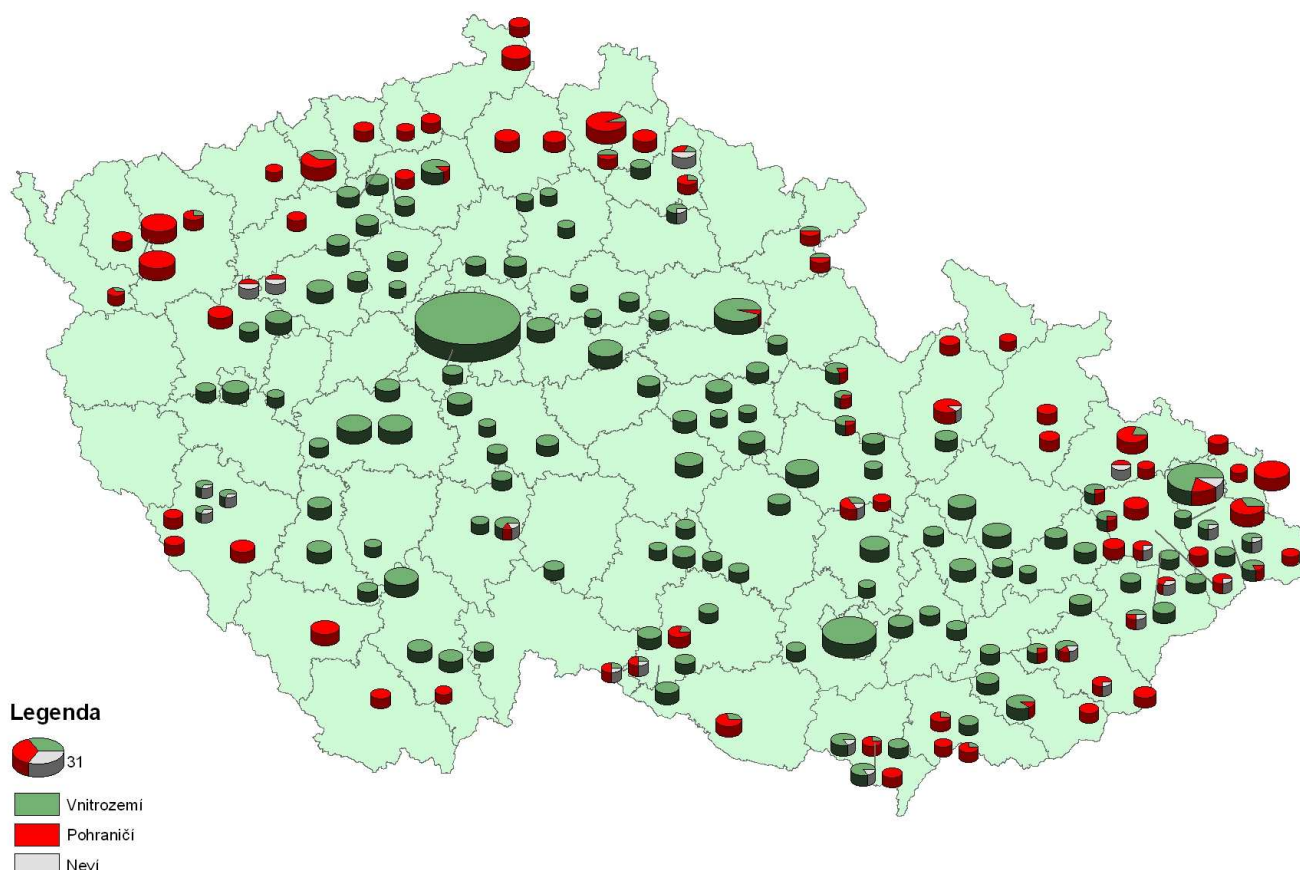
Pro tyto navzájem nesouhlasící zařazení je možné najít několik vysvětlení. Tím nejjednodušším by bylo konstatování, že odlišnosti mezi sebezařazením a zařazením podle POU nebo OŘP je způsobeno především možnými nepřesnostmi při samotném zařazování respondentů do POU či OŘP výše uvedeným způsobem. Ale nabízejí se i jiná vysvětlení, která nám pomohou osvětlit kartogramy v obrázcích 1 a 2.

Obrázek 1 – Sebezařazení respondentů do pohraničí či vnitrozemí v souvislosti s obvody POU

Zdroje: SOÚ, 2008, Pohraničí
vlastní výpočty

Obrázek 2 - Sebezařazení respondentů do pohraničí či vnitrozemí v souvislosti s obvody okresů

Zdroje: SOÚ, 2008, Pohraničí
vlastní výpočty.

Uvedené kartogramy nám v prostoru ukazují, kolik obyvatel z různých dotazovaných obcí o sobě prohlásilo, že žijí v pohraničí a kolik se zařadilo do vnitrozemí. To nám umožní snáze identifikovat, ve kterých oblastech se obyvatelé častěji hlásí k pohraničí a ve kterých nikoliv.

Na základě těchto kartogramů je možné říci, že v některých oblastech zasahuje pohraničí v chápání respondentů více do vnitrozemí, v jiných tvoří jen poměrně úzký pás podél hranice [7]. Častěji je tento pás širší a někde zasahuje poměrně hluboko do vnitrozemí. Nelze si nevšimnout určité shody s územím obývaným ve 30. letech 20. století převážně obyvatelstvem německé národnosti, tzv. Sudet. Je to zřejmé zejména v oblasti severozápadních Čech, tj. jedná se o území dnešních krajů Karlovarského, Ústeckého a Libereckého.

Celkově můžeme shrnout tuto jen ve stručnosti zmíněnou problematiku vymezení pohraničí tak, že v případě, že bychom chtěli vymezení pohraničí čistě na základě administrativních jednotek [8], zdá se trochu vhodnější vymezení pomocí větších jednotek, jakými jsou příhraniční okresy. Naše srovnání subjektivního vnímání pohraničí s dvěma vymezeními pohraničí prostřednictvím

administrativních jednotek okresů či obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem ukázalo, že je jakékoliv vymezení pohraničí na základě využití administrativních územních jednotek problematické.

Literatura:

Čermák, D. 2008. „České pohraničí v odborné literatuře po roce 1953.“ Pp 29-34 in Z. Vajdová (ed.). Aktéři rozvoje regionu – Orlicko. Sociologické studie/Sociological studies 08:2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Jeřábek, M. (ed.). 1999. Geografická analýza pohraničí České republiky. Pracovní texty/Working Papers WP 99:11. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

Vaishar, A., J. Zapletalová, P. Dvořák. 2008. „Pohraniční mikroregiony v České republice“. Pp. 46-54 in Moravian Geographical Reports. Volume 16, 2008/1.

[1] Data pocházejí z reprezentativního šetření občanů České republiky provedeného v září

2008. Dotazování bylo provedeno na reprezentativním souboru 1027 občanů České republiky starších 15 let, výběr byl kvótní vzhledem k pohlaví, věku, vzdělání, velikosti místa bydliště a regionu NUTS2.

[2] Přesné znění otázky: Kde bydlíte? Řekl byste, že Vaše bydliště je ve vnitrozemí nebo v pohraničí?" a nabízené odpovědi byly ve vnitrozemí, pohraničí a nevím (nedokážu posoudit).

[3] Např. vzdálenost od hranice, vzdálenost od nejbližšího velkého centra, ekonomická situace území apod.

[4] Může se jednat o osobní názor respondenta, na základě jeho zkušeností, které mohou či nemusí být ovlivněny historickou tradicí, případně regionální identitou, spojující obyvatele daného území.

[5] Při vymezování obcí původu respondentů jsme se museli vyrovnat s drobnými metodologickými obtížemi. Bohužel jsme v našem výběrovém souboru neměli k dispozici individuální údaje o názvu obce, ze které jednotliví respondenti pocházejí. Ale byli jsme schopni identifikovat POU či okres, z nichž pocházejí jednotliví tazatelé, a vyšli z předpokladu, že tazatelé drtivou většinu svých rozhovorů uskutečnili v POU a tedy také okrese, z nichž pocházejí.

[6] Jen pro zajímavost, kdybychom porovnávali sebezaražení s polohou obcí s rozšířenou působností, dosáhli bychom 82% správných zaražení.

[7] Aspoň jak je možné usuzovat na základě omezeného množství dat, které máme k dispozici. Je zřejmé, že v některých oblastech relevantní data zcela chybí.

[8] Vymezení pohraničí pomocí administrativních jednotek je obecně nejvhodnější, neboť za ně máme k dispozici celou řadu datových zdrojů a administrativní jednotky mají pevně dané hranice. Což je výhodná výchozí situace pro další analýzy.

Příspěvek vznikl v rámci projektu MŠMT Rozvojové zájmy pohraničních regionů (na příkladu Orlicka), reg. č. 2D06001.

Jana Stachová, Daniel Čermák

jana.stachova@soc.cas.cz

daniel.cermak@soc.cas.cz

»

Nové slovo do sociologického slovníku: deliberace

Klíčová slova: obce, demokracie, participace

Deliberace je sociální proces vzájemné komunikace [1], kterým se rozumí to:

- když každý (aktér nějaké záležitosti, každý dotčený nějakou aktivitou) bude mít stejnou příležitost promluvit; to předpokládá,

- že každý má právo chápat a rozumět tomu, co ostatní říkají (řeč se vede srozumitelným jazykem a je na to čas), a také

- že každý má povinnost pečlivě poslouchat a zvážit slyšená slova ostatních

- že každý má právo na respekt ostatních a povinnost ostatní účastníky respektovat. Cílem je dosažení vzájemného konsenzu aktérů.

V češtině se zatím dobrý odpovídající termín, pokud vím, nenašel. Praxe deliberace o veřejných záležitostech je v českém prostředí dosud slabá. Přitom ve světovém měřítku je jak praxe, tak literatura bohatá, s vlastním elektronickým časopisem [2], s vlastní webovou stránkou praktických zkušeností a doporučení [3]. Ráda bych doporučila termín rokování jako dobrou substituci za anglický termín deliberation. Protože se dá se rokovat jako deliberate, účastníci takové komunikace jsou rokovající.

Potom školácky řečeno: rokování je, když lidé pečlivě zvažují problém ze všech stran, zvažují jeho aspekty materiální, politické a morální; v průběhu rokování se vyjasní mínění, přesvědčení, postoje a vnímání problému účastníky; ve vzájemném respektu si vytvoří společný názor a najdou dobře zdůvodněné řešení problému.

K čemu je to dobré?

V současné době lze považovat za velmi konkrétní a velmi akutní společensko-politický problém vybudování hlubinného úložiště vyhořelého jaderného paliva a vysoce radioaktivního odpadu na území ČR. Bezpečnostním a technickým podmínkám, jak se zdá, by mohlo vyhovovat jenom několik lokalit, které jsou na území téměř 30 obcí. Existuje všeobecný souhlas s tím, že je ve společném zájmu celé země vybudovat úložiště včas. Obecně lze problém popsat jako situaci, v níž se žádá po několika členech společenství, v našem případě po několika obcích, aby na sebe vzali břemeno rizika a obtíží spojených s výstavbou pro dobro všech. Státní instituce, které jsou zodpovědné za vybudování úložiště, dlouhodobě a bezvýsledně vynakládají úsilí o získání souhlasu dotčených obcí ke geologickému průzkumu v lokalitách, což představuje nezbytný krok k dalšímu rozhodování o konkrétní lokalitě. Ale ještě v květnu 2009, kdy se uskutečnilo tzv. veřejné slyšení ve Štiříně s názvem Obnovení geologického výzkumu ve vytypovaných lokalitách pro hlubinné úložiště a s cílem zvýšit

srozumitelnost procesu vyhledávání úložiště, najít nebo zvýšit vzájemné porozumění aktérů tohoto procesu, ke konsenzu nedošlo: zástupci lokalit odmítli všechny aktivity související s úložištěm. Vyjádřili hlubokou nedůvěru centrálním institucím a politikům a požadavek na zákonnou ochranu zájmů a práv obcí v procesu vyhledávání a budování úložiště. Žádali, aby se v celé věci konečně začalo vyjednávat takovým způsobem, při němž budou všichni účastníci, jmenovitě obce, považováni za rovné partnery [4].

Veřejné slyšení ve Štíříně upozornilo na to, že společensko-politický problém procesu vyhledávání úložiště ještě ani nebyl spolehlivě formulován, natož řešen. Domnívám se, že typ sociálního procesu komunikace, kterému říkáme rokování, by mohl být tím typem vyjednávání, po kterém obce volají.

Rokování má ovšem jeden háček. Aby mohlo rokování započít a být vedeno ke svému cíli, je třeba, aby mezi rokujícími byla vzájemná důvěra, že:

- účastníci usilují o nalezení společného názoru a dobře zdůvodněného řešení;
- vyjádření účastníků nejsou vedena postranními úmysly a snahou o manipulaci;
- účastníci nebudou používat osobní útoky, zastrašování ultimátem, nebudou ve svých vyjádřeních předpokládat [5].

To je jedna odpověď na otázku proč. Druhá odpověď je v deliberativní demokracii jako formě demokratické samosprávy, v níž se rozhodnutí ve veřejných záležitostech formuje spíše ve veřejné debatě a prostřednictvím deliberace mezi občany než jenom v soupeření politiků [6].

Když se píše o demokratickém deficitu zastupitelských demokracií vyspělých zemí, uvádí se špatná správa a vládnutí, korupce na všech úrovních vlády, manipulace politických stran, klientelismus a podobně [7]. Východisko je spatřováno v deliberativní demokracii, jako příští formě demokracie.

[1] Gastil, J. and W. Black 2008. „Public Deliberation as the Organizing Principle of Political Communication Research.“ J. of Public Deliberation, Vol.4, No.1. Berkeley Electronic Press.

[2] <http://services.bepress.com/jpd/>

[3] http://www.auburn.edu/academic/liberal_arts/poli_sci/journal_public_deliberation/index.htm

[4] Hlavními účastníky byli lidé dotčených lokalit a představitelé státních organizací odpovědných za vybudování úložiště a neziskovek zainteresovaných v této problematice. Akce byla připravena a zorganizována v rámci výzkumného projektu ARGONA -Arenas for risk governance in nuclear waste management- a s ním související aplikace modelu RISCUM -Risk communication- (podrobněji je projekt a model zmíněn ve zprávě o konferenci VALDOR v Sociologickém časopise Vol.45(2009) str.1144).

[5] <http://info.bahai.org/article-1-3-6-3.html>. Tady se sice nemluví o rokování, ale o konzultaci. Jak je popsána, je to rokování, jak jsme ho popsali výše. Ale dodatek o důvěře je zde podstatný.

[6] http://www.auburn.edu/academic/liberal_arts/poli_sci/journal_public_deliberation/faq/1.htm

[7] viz poznámku [3] a každý si může doplnit deficit české demokracie.

Příspěvek vznikl v rámci projektu MŠMT Rozvojové zájmy pohraničních regionů (na příkladu Orlicka), reg. č. 2D06001.

Zdenka Vajdová

zdenka.vajdova@soc.cas.cz

»

Ekologická inference a ekologické zkreslení [1]

Klíčová slova: metodologie

Na problém ekologického zkreslení v sociálních vědách jako jeden z prvních upozornil W. S. Robinson v American Sociological Review svou statí Ecological Correlations And the Behavior of Individuals (1950). Studoval výsledky censu, který se konal v roce 1930 v USA, a zamýšlel se nad jejich možnou interpretací. Poukázal přitom na dva různé typy korelací mezi proměnnými získanými v censu. První typ nazýval celkovou individuální korelací a druhý ekologickou korelací.

Mechanismus výpočtu korelačního koeficientu je u obou typů stejný. Základní rozdíl mezi uvedenými korelacemi spočívá v tom, že u celkové individuální korelace jsou jednotkou sledování individua, zatímco v případě ekologické korelace jsou jednotkou sledování skupiny individuí. Tyto skupiny je možné získat sdružením individuí podle jejich příslušnosti k nějakému většímu celku, ať už se jedná např. o instituce (školy, sportovní kluby, úřady) či územně správní jednotky (obce, okresy, kraje, státy). Individuální data se potom agregují za tyto celky a do výpočtu ekologické korelace vstupují jakožto agregátní charakteristiky (proměnné, ukazatele) popisující tyto celky. Agregátní charakteristikou může být procentuální podíl, průměr, medián apod., tedy souhrnný ukazatel popisující pomocí jedné charakteristiky soubor všech individuí v daném celku (např. podíl mimomanželských dětí v okrese, průměrný věk matek při prvním porodu v kraji apod.).

Při samotném výpočtu potom u celkové individuální korelace zjišťujeme souvislost mezi dvěma proměnnými charakterizujícími individua v celé zkoumané populaci. Můžeme tak zkoumat například souvislost mezi výší vzdělání a příjmy jednotlivců.

Naproti tomu ekologická korelace nám ukazuje souvislost mezi charakteristikami jednotlivých celků, do kterých je rozčleněna celá zkoumaná populace. Takovou ekologickou korelací může být například výzkum, kdy zkoumáme souvislost mezi průměrným platem a podílem lidí s vysokoškolským vzděláním v okresech České republiky.

Podstatu rozdílu mezi těmito dvěma typy korelací si ukážeme na konkrétních příkladech, na kterých je demonstroval ve svém článku také Robinson. Oba jsou ze zmíněného censu v roce 1930. Prvním z nich je souvislost mezi rasou a gramotností občanů USA. Při spočtení celkové individuální korelace mezi dvěma proměnnými, kterými byly rasa (europoidní - negroidní) a gramotnost (gramotný - negramotný), za celou populaci starší 10 let vyšla hodnota 0,203. To znamená, že existuje určitá souvislost mezi rasou a gramotností, v tomto konkrétním případě to znamená, že příslušníci negroidní rasy byli častěji negramotní než příslušníci rasy bílé [2].

Analogicky byla spočítána také ekologická korelace mezi agregátními ukazateli za jednotlivé státy USA. Jednalo se o souvislost mezi podíly příslušníků černé rasy a podílem negramotných v jednotlivých státech. Korelační koeficient měl hodnotu 0,773. Tedy ve státech s vyšším podílem černochů byl zjištěn také vyšší podíl negramotných občanů. Ačkoliv je vidět určitý rozdíl ve velikosti mezi oběma korelačními koeficienty, oba potvrzují tutéž souvislost.

Zajímavá situace ovšem nastane, pokud by byl využit druhý Robinsonův příklad. V něm zkoumal souvislost mezi proměnnými gramotnosti a místem narození (narozen v USA - narozen v cizině). V roce 1930 bylo známo, že vzdělávací standardy v zemích původu přistěhovalců do Spojených států jsou obvykle nižší než ve Spojených státech samotných, a tudíž je mezi přistěhovalci mnohem větší procento negramotných než mezi nativní populací [3]. Tento trend také potvrdila kladná hodnota celkové individuální korelace 0,118. Korelace je sice malá, přesto naznačuje, že mezi osobami přistěhovalými do Spojených států je vyšší procento negramotných než mezi rodilými Američany.

Ve stejném duchu byl proveden také výpočet ekologické korelace. Byl spočten korelační koeficient ukazující souvislost mezi podílem negramotných a podílem imigrantů v jednotlivých státech USA. Hodnota tohoto koeficientu zcela proti očekávání vyšla záporná (-0,536). Což znamená, že ve státech s vyšším podílem migrantů je nižší podíl negramotných. Jak si tento paradox vysvětlit? Odpověď je celkem prostá: cílem migrantů byl častěji ty státy, kde bylo gramotnější obyvatelstvo [4]. Jelikož imigranti tvořili relativně nepříliš velkou

část obyvatelstva [5], nemohli svým složením výrazněji ovlivnit podíl gramotných v jednotlivých státech.

Výše uvedený příklad je typickou ukázkou ekologického zkreslení [6]. Ekologické zkreslení tedy nastane tehdy, když z ukazatelů agregovaných za celou populaci usuzujeme na vlastnosti jednotlivých individuí a dojdeme k chybným závěrům. Postupu, kdy z agregovaných dat usuzujeme na celou populaci, říkáme ekologická inference. V tomto konkrétním případě bychom, pokud bychom měli k dispozici pouze agregovaná data, usoudili, že migrace příznivě ovlivňuje úroveň gramotnosti v jednotlivých státech. Což by byl, jak je vidno z individuálních dat, omyl.

Samozřejmě ekologickou korelaci počítáme obvykle v případě, kdy individuální data nejsou dostupná a agregátní ano, v takové situaci není možné ověřit, zda jsme se dopustili ekologického zkreslení. Z tohoto důvodu Robinson navrhoval, aby ekologická korelace nebyla vůbec využívána.

K problematice ekologického zkreslení se po Robinsonovi vyjádřila celá řada autorů. Místo závěru by bylo vhodné uveřejnit poznatky vyplývající z textu, který již v roce 1953, v přímé reakci na Robinsonův článek uveřejnil ve stejném periodiku Leo A. Goodman. Ten potvrdil Robinsonovo tvrzení, řekl, že obecně nelze vyvozovat závěry o chování individuí pomocí ekologické regrese (tj. z regrese vypočtené z agregátních dat). Avšak dodal, že existují velmi specifické případy, kdy tyto závěry činit lze. Přinejmenším mohou být výsledky vypočtené z agregátních dat brány jako výchozí pro další zkoumání na individuální úrovni.

V současné době jsou agregované ukazatele široce využívané v celé řadě vědních oborů, v obchodní sféře, marketingu i státní správě. Tento příspěvek je pouze lehkým varováním před omyly, jichž bychom se mohli dopouštět při interpretaci těchto dat.

Literatura:

Goodman, L. 1953. „Ecological Regessions and Behavior of Individuals“. Pp. 663-664 in American Sociological Review, Vol. 18, No. 6.

Robinson, W.S. 1950. „Ecological Correlations And the Behavior of Individuals.“ Pp. 351-357 in American Sociological Review, Vol. 15, No. 3.

Selvin, H. 1958. "Durkheim's Suicide and problems of empirical research." Pp. 607-620 in American Journal of Sociology 63 (May).

[1] V anglicky psané literatuře se pro první z pojmů používá výraz ecological inference a pro druhý z nich výrazy ecological fallacy či ecological inference fallacy.

[2] Tento stav byl samozřejmě důsledkem tehdejší společenské situace v USA, kdy se stále uplatňovala rasová segregace a byl omezený přístup příslušníků negroidní rasy ke vzdělání.

[3] Navíc migrovali především chudí lidé s nízkým sociálním statusem v zemi původu.

[4] A také byla v těchto státech vyšší životní úroveň, proto se celkem logicky stávaly cílovou destinací imigrantů.

[5] V průměru 14 procent za celé Spojené státy.

[6] Jako první použil výrazu ecological fallacy Selvin (1958).

Tento příspěvek vznikl v rámci projektu Partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib (MŠMT 2D0606).

Daniel Čermák

daniel.cermak@soc.cas.cz

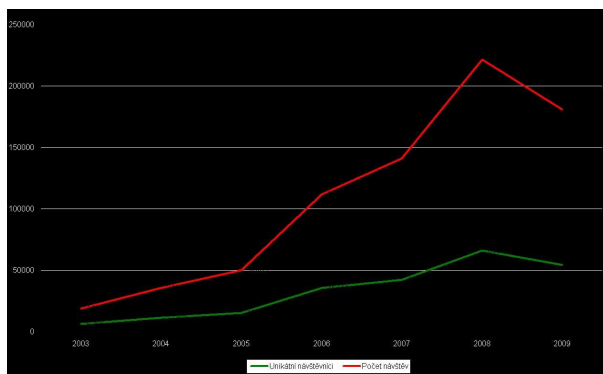
»

Vývoj návštěvnosti internetového časopisu SOCIOWEB

Tradičně, stejně jako v každém únorovém čísle v předešlých dvou letech, jsme se rozhodli seznámit naše čtenáře s několika statistickými údaji o návštěvnosti stránek našeho periodika.

V uplynulém roce zaznamenal Socioweb na svých stránkách přes stovacet tisíc návštěv (přesně 126781) od 54261 unikátních návštěvníků,[1] což představuje meziroční pokles o přibližně 18%. Jedná se o první meziroční pokles, i když relativně malý, v návštěvnosti stránek Sociowebu. Jak se vyvíjela návštěvnost webových stránek Sociowebu v jednotlivých letech je vidět v grafu č. 1.

Graf 1: Vývoj počtu návštěv a unikátních návštěv na stránkách SOCIOWEBU v letech 2003 až 2009

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

V tabulce 1 lze odhalit, jak se měnil v jednotlivých letech počet návštěvníků Sociowebu. Počet návštěvníků v každém sledovaném roce je zde vztažen k počtu

návštěvníků v roce 2008, kdy stránky Sociowebu navštívilo nejvíce čtenářů.

Tabulka 1: Relativní počet unikátních návštěv stránek SOCIOWEBU ve vztahu k roku 2008

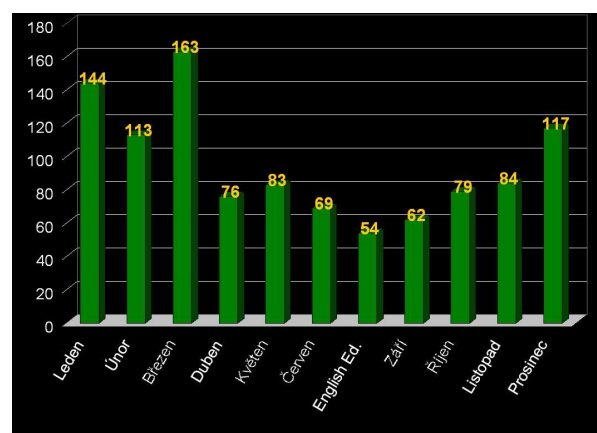
Rok	Podíl v %
2003	9
2004	17
2005	23
2006	54
2007	64
2008	100
2009	82

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Další statistikou, s jejíž pomocí hodnotíme návštěvnost webu a čtenost časopisu, je zjišťování kolik kopií časopisu ve formátu pdf je stahováno ze stránek Sociowebu. Tato statistika nám, dle našeho názoru, nejlépe umožní poměřovat jednotlivá čísla či ročníky Sociowebu mezi sebou. Důvodem pro použití srovnání v počtu stažených kopií ve formátu pdf je skutečnost, že 80 procent návštěv bylo kratších 30 sekund. Ona půlminuta na jednu návštěvu by se mohlo zdát málo, pokud si neuvědomíme, že je to více než dostatečná doba ke stažení nového čísla Sociowebu ve formátu pdf.

Abychom mohli porovnávat stahování jednotlivých čísel ve formátu pdf, je nutné, abychom udělali přehled za stejně dlouhá období. Tak se zabrání tomu, aby čísla, která byla uveřejněna na začátku roku 2009 nebyla zvýhodněna oproti číslům na konci tohoto roku. Vzhledem k tomu, že v době psaní tohoto článku uplynul od uveřejnění prosincového čísla 2009 jen jeden měsíc, rozhodli jsme se zveřejnit stahovanost jednotlivých čísel roku 2009 pouze během období prvního měsíce po jejich uveřejnění. Výsledky jsou uvedeny v grafu 2.

Graf 2: Počet stažení kopií ve formátu pdf během prvního měsíce po vydání v roce 2009

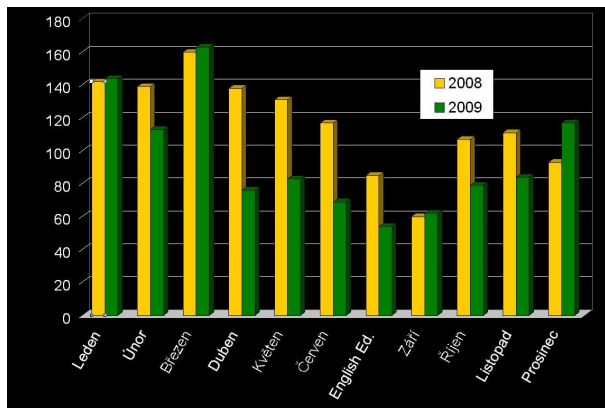

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Vidíme, že zejména v období okolo letních prázdnin (červen až září) nebyla stahovanost čísel příliš vysoká, navíc, podíváme-li se na graf 3, zjistíme určitý pokles stahovanosti v roce

2009 v prvním měsíci po vydání oproti roku 2008. To koresponduje s úvodním zjištěním o určitém poklesu návštěvnosti Sociowebu. Jak je z grafu 3 dále vidět, trend nízké stahovanosti během prvního měsíce po uveřejnění pro čísla uveřejněná v létě do jisté míry platil také v roce 2008.

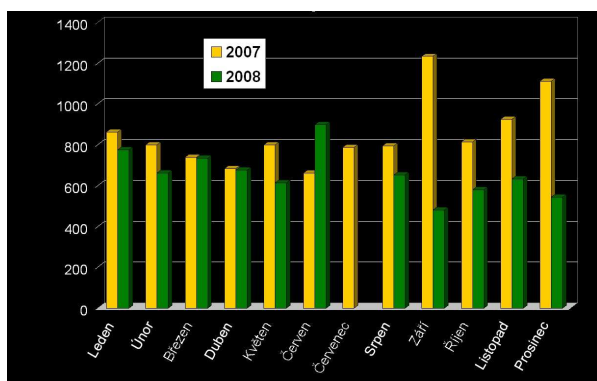
Graf 3: Porovnání počtu stažených kopií ve formátu pdf během prvního měsíce po vydání – roky 2008 a 2009

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Skutečnost, že je nějaké číslo Sociowebu málo stahováno během prvního měsíce po svém uveřejnění (třeba díky vlivu letních prázdnin), však nemá žádný zásadní vliv na to, jak je stahováno celkem. To nám osvětlí graf 4, kde jsou srovnány stahovanosti jednotlivých čísel Sociowebu v období prvních 12 měsíců po uveřejnění.

Graf 4: Porovnání počtu stažených kopií ve formátu pdf během prvního roku po vydání – roky 2007 a 2008

Zdroj: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Vidíme, že při srovnání za delší období se rozdíly mezi jednotlivými čísly částečně vyrovnávají. Při posuzování četnosti jednotlivých čísel je také třeba brát v úvahu, že se zabývají různě atraktivními tématy, která pak mohou mít odraz v zájmu čtenářů.

Zároveň nelze brát počet stažení jednotlivých čísel jako počet jejich čtenářů. Kromě stahování ve formátu pdf ze stránek Sociowebu je nezanedbatelné množství čísel rozesíláno elektronickou poštou. Navíc nelze s jistotou říci ani to, zda každou staženou kopii čte jen jeden čtenář.

Zjištěný pokles v počtu návštěvníků stránek a počtu čtenářů časopisu není příliš velký, ale představuje varovně zdvižený prst, který by měl nás všechny: autory a editory časopisu Socioweb motivovat k dalšímu zlepšení našeho časopisu.

[1] Unikátní návštěva znamená, že bez ohledu na to, kolikrát se během jednoho kalendářního dne ze svého počítače libovolný čtenář připojí na stránky Sociowebu, tak se mu za tento den započte pouze jedna návštěva.

Daniel Čermák

daniel.cermak@soc.cas.cz

« Vydává Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., dne 1. 2. 2010 » « Šéfredaktorka: Marta Kolářová »
 « Redakční rada: Daniel Čermák, Radka Dudová, Jana Chaloupková, Yana Leontiyeva, Pat Lyons, Petra Guasti, Natalie Simonová, Eva Mitchel, Petr Sunega, Iva Štohanzlová » « Technická redaktorka: Jana Slezáková »
 « Adresa: SOCIOWEB, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Jiřská 1, 110 00 Praha 1, tel./fax: +420 222 221 662, e-mail: socioweb@soc.cas.cz » « ISSN 1214-1720 »

« © Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha »